

Prvé stretnutie Siete strategickej analýzy rizík Európskej pohraničnej a pobrežnej stráže

V septembri 2021 sa vo Varšave uskutočnilo prvé stretnutie Siete strategickej analýzy rizík Pohraničnej a pobrežnej stráže Európskej únie (Frontex). Sieť strategickej analýzy rizík (Strategic Risk Analysis Network) (ďalej len „SRAN“) bola vytvorená za účelom sledovania globálnych trendov vo svete, ktoré môžu mať už v horizonte niekoľkých rokov dopad na migračnú situáciu v Európskej únii.

Nižšie uvedený text a údaje v ňom obsiahnuté vychádzajú z úvodnej prednášky strategických analytikov rizík Frontexu na prvom stretnutí Siete strategickej analýzy rizík, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 28. – 29. septembra 2021 vo Varšave.

Pandémia Covid-19 ukázala, že bolo potrebné rýchlo vytvoriť nový typ produktu, a to úplne od základu, pričom mal byť dodaný rýchlo a v potrebnej kvalite, čo nebolo jednoduché. Ak nastane potreba produktu súvisiaceho s niektorým z globálnych trendov, k dispozícii už bude dobrý základ, z ktorého bude možné vychádzať. Výstupom činnosti SRAN bude **Strategická analýza rizík** (písomný produkt), ktorý umožní vnímať a pochopiť širšie súvislosti, ktoré budú mať dopad na vonkajšie hranice Európskej únie (ďalej len „EÚ“), resp. na jej úseky v jednotlivých členských štátoch.

Analytici Frontexu zväžili pripomienky strategických analytikov rizík nelegálnej migrácie členských štátov a vykonali pomerne rozsiahly prieskum dostupnej literatúry a zdrojov v oblasti globálnych trendov. Analytici rizík nelegálnej migrácie nemôžu odborne pokrývať všetky oblasti, ktoré súvisia s globálnymi trendmi, z toho dôvodu sa ako dôležitá ukázala potreba spolupráce s odborníkmi na jednotlivé oblasti, ako sú technológie, IT – oblasť a podobne.

Globálne trendy sú globálne činitele, ktoré sú dlhodobého charakteru a ktoré sú pozorovateľné už v prítomnosti, pričom je veľmi pravdepodobné, že sa výrazne prejavujú v nasledujúcich desaťročiach. Čo je veľmi dôležité, tieto globálne trendy sa navzájom ovplyvňujú a môžu sa zvýrazniť. Z pohľadu analýzy rizík je potrebné disponovať možnými scenármi, ktoré poskytnú základ pre rozhodnutia na vyššej strategickej úrovni a umožnia prijať relevantné opatrenia. Vychádzajúc zo spomínaného prieskumu a z príspevkov analytikov členských štátov, identifikované boli nasledovné globálne trendy:

- **klimatická zmena a zhoršovanie životného prostredia** – ľudstvo ako celok podceňuje budúce environmentálne hrozby. Klimatická zmena ovplyvní všetky krajiny a ľudské aktivity, a to zvlášť už teraz chudobné regióny. Tento globálny trend úzko súvisí s ďalšími globálnymi trendmi, medzi ktoré patria nedostatok zdrojov, úroveň dostupnej zdravotnej starostlivosti, či ekonomika. Klimatická zmena môže byť kľúčovým spúšťačom medzinárodnej masovej migrácie, ktorá bude viesť ku konfliktom a jej sprievodným javom bude zvýšenie kriminality nielen v súvislosti s pôsobením prevádzачských sietí.
- **nedostatok zdrojov** – vo svete prebieha geopolitické súperenie viacerých strán, či štátov, ktorého súčasťou je aj snaha o získanie prístupu ku prírodným zdrojom. V Afrike v tejto súvislosti dochádza, či dochádzalo, k viacerým ozbrojeným konfliktom. Na nelegálnom obchode so surovinami sa podieľajú kriminálne skupiny, ale aj súkromné spoločnosti. S postupujúcim globálnym otepľovaním sa geopolitické súperenie začína zameriavať už aj na arktické oblasti.

- **demografické zmeny** – v súčasnosti má ľudská populácia na Zemi 7.7 miliardy ľudí. V roku 2030 sa má zvýšiť na 8.5 miliardy ľudí. Viac ako 50 % demografického nárastu v rokoch 2019 – 2050 sa uskutoční v Demokratickej republike Kongo, Egypte, Etiópii, Indii, Nigérii, Pakistane, Indonézii, Tanzánii a v Spojených štátoch amerických. Najväčší demografický prírastok do roku 2035 má zaznamenať Afrika. Bude to takmer 50 % celosvetového demografického prírastku. Z hľadiska demografického nárastu bude v rokoch 2019 – 2050 najrýchlejšie rastúcim regiónom subsaharská Afrika, ktorej populácia sa do roku 2050 takmer zdvojnásobí na približne 1 miliardu ľudí, pričom jej populácia bude ďalej rásť.
- **výzvy v oblasti zdravia** - do roku 2030 sa očakáva zhoršenie zdravotného stavu v populáciách najchudobnejších krajín a v štátoch s nízkym ekonomickým príjmom. V kombinácii s ďalšími globálnymi trendmi môže tento trend viesť k migrácii. Sprievodným javom migrujúcej populácie je šírenie ochorení, ktoré sa v nej nachádzajú. Zločinnosť, vojny a konflikty taktiež prispievajú k zhoršovaniu zdravia v populáciách. V Afrike a v Ázii, v krajinách s nízkym a stredným príjmom, majú vážny negatívny dopad na zdravie ich obyvateľov aj falšované lieky a lieky, ktoré nespĺňajú požadované medicínske štandardy. Uvedené sa premieťa aj do ekonomického stavu týchto krajín.
- **urbanizácia** – v mestách žije z celosvetového hľadiska 4.2 miliardy ľudí, čo predstavuje 55 % obyvateľstva. Väčšina afrických a ázijských krajín má v súčasnosti prevažne vidiecke obyvateľstvo. V strednodobej budúcnosti sa tento pomer zmení. Rast a pohyby populácií budú mať za následok, že z celosvetového hľadiska bude v mestách žiť až 68 % svetovej populácie. Z pohľadu analýzy rizík nelegálnej migrácie je táto skutočnosť dôležitá. Urbanizácia, migrácia a kriminalita sú relevantné faktory, ktoré budú navzájom súvisieť, keďže mestá poskytujú dobré „podhubie“ pre rast kriminality. Viaceré štúdie totiž dospeli k záveru, že urbanizácia pozitívne koreluje s migráciou a kriminalitou v mestských aglomeráciách. Prostredie miest umožňuje nárast kriminálnych aktivít napríklad v slumoch, v ktorých sú chudobné pomery. Migrovať môže tiež len ten, kto je dostatočne fyzicky a mentálne silný a disponuje aspoň minimálnymi finančnými prostriedkami. Časť migrantov preto vždy ostane nedobrovoľne uviaznutá a stane sa predmetom zneužívania, či vykorisťovania.
- **nárast spotreby** – súvisí s reklamou a čoraz početnejšou strednou vrstvou v krajinách s rýchlo rastúcim demografickým prírastkom. V roku 2030 bude medzi príslušníkov strednej vrstvy patriť 5.3 miliardy ľudí. Rastúca produkcia tvorí rozličné vzorce spotreby a životné štýly, čo pochopiteľne zvyšuje spotrebu stále sa zmenšujúcich prírodných zdrojov a je v rozpore s trvalo udržateľným rozvojom, či snahou o spomalenie globálneho otepľovania.
- **nerovnosti** - priepasť medzi najbohatšími a najchudobnejšími krajinami v závislosti od hrubého domáceho produktu (HDP) bude do roku 2035 narastať. Medzi najchudobnejšie krajiny na svete patria štáty Afriky (s výnimkou severoafrických krajín).

Medzi ďalšie globálne trendy patria nárast významu migrácie ako empirickej skutočnosti, demografické zmeny v krajinách, nárast geopolitického vplyvu štátov na juhu a na východe, oblasť vzdelávania, nárast významu rôznych inštitúcií (mimovládne organizácie, humanitárne organizácie a pod.) a zmena bezpečnostnej paradigmy vo svete (nárast vplyvu a ekonomickej sily krajín ako Čína, India, Mexiko, Brazília).

Ako už bolo spomenuté, prínos SRAN sa prejaví do približne 10 rokov. Pôsobenie globálnych trendov bude mať za následok nárast migrácie. Dynamická interakcia medzi globálnymi trendmi môže mať za následok vznik úplne nových situácií. Nedá sa vylúčiť, že mnohé skutočnosti nebude ani možné predpokladať, keďže v dôsledku „kaskádovitého efektu“¹ sa dianie vo svete môže uberať úplne neočakávanými smermi. Niektoré globálne trendy budú mať väčší vplyv, iné menší, no stále budú mať určitý dopad na migráciu.

Európa naďalej zostane regiónom atraktívnym pre chudobných a/alebo prenasledovaných ľudí z Afriky a Ázie. Uvedené sa prejaví v sekundárnych pohyboch v EÚ a bude klásť nároky na schopnosť EÚ integrovať prichádzajúcich ľudí a poskytnúť im možnosti na dôstojný život. Zároveň časť migrantov bude zraniteľná voči kriminálnemu pôsobeniu. EÚ, USA, Kanada alebo Austrália ale nebudú vo svete „jedinými“ preferovanými regiónmi. V dôsledku ekonomického rastu sa atraktívnymi stanú viaceré ďalšie oblasti na globálnom juhu, či východe.

Prínosom SRAN má byť aj zvýšenie povedomia o globálnych trendoch v členských štátoch a poskytnutie podnetov k uvažovaniu o príprave kapacít na možné budúce výzvy v oblasti manažmentu hraníc. V neposlednom rade sprostredkuje strategickým analytikom členských štátov, ktorí sa venujú analýze rizík nelegálnej migrácie, potrebné zručnosti a znalosti na tvorbu strategických analýz a scenárov možného vývoja.

*mjr. PhDr. Bc. Róbert Dratva
starší referent špecialista
Odbor analýzy rizík a koordinácie
Úrad hraničnej a cudzineckej polície P PZ
e-mail: robert.dratva@gmail.com*

¹ kaskádovitý efekt – jeden globálny trend výrazne zosilní jeden, či ďalšie globálne trendy, ktoré navzájom na seba opätovne vplývajú